

JOHN VIRAPEN

NEŽIADUCI ÚČINOK: SMRŤ

Priznanie
bývalého riaditeľa
farmaceutického
koncernu

SLOVART-PRINT

**NEŽIADUCI
ÚČINOK:
SMRŤ**

John Virapen

**NEŽIADUCI
ÚČINOK:
SMRŤ**

© Dr. John Virapen, updated version 2009

© Slovart-Print, s.r.o. Bratislava, 2011

Obálka: Dr. John Virapen

Fotografia: Jaimie Duplass

Preklad: Ing. Eva Budjačová

Jazyková úprava: Ing. Ľubica Juricová

Technická redaktorka: Katarína Kirchmayerová

Sadzb a zalomenie: Ing. Patrik Velický

Tlač: Polygraf print, Prešov

Druhé vydanie

Všetky práva vyhradené!

Žiadna časť tejto knihy nesmie byť bez písomného súhlasu majiteľa práv rozmnožovaná, uchovávaná, uložená vo vyhľadávacom systéme, ani prenášaná v akejkoľvek forme alebo akýmkoľvek elektronickými, mechanickými, fotografickými, či záznamovými prostriedkami.

ISBN: 978-80-8112-176-0

Podakovanie

Chcel by som sa poďakovať najmä svojej rodine, ktorá ma trpela po celý čas, čo som pracoval na tejto knihe. Špeciálna vďaka patrí aj Clarkovi Bakerovi a inštitúcii The Office of Medical & Scientific Justice, Inc. (www.OMSJ.org).

Túto knihu venujem nespočetným obetiam farmaceutického priemyslu, ale najmä deťom. Aby sa nestali pokusnými králikmi, čo sa napchávajú tabletkami farmaceutických gigantov, k čomu by som rád prispel svojimi spomienkami.

John Virapen

Máj 2007	14
Predslov	19
Bol som globálny hráč	21
Zvláštny marketing a úplatkárstvo	22
Moja minulosť a synova budúcnosť	24
Všetko je vecou peňazí	26
Aktívni nespokojenci	27
Štruktúra knihy	28

1. kapitola

Ako som sa stal tým, čím som	29
Detstvo v Britskej Guyane	30
„Musíš, lebo inak...“	32
Európa ako prvá	34
Prvé zaškolenie za predajcu	36
Osudná náhoda	38
Predaj novín na rímsky spôsob	40
Až na hranice Európy	41
Cena za mlčanie	42
Jednoruký dobrák z Travemünde	45
Švédsko, môj nový domov	48
Popová hviezda Jay Vee	48

2. kapitola

Začiatky vo farmaceutickom priemysle	51
Som zástupca farmaceutickej firmy	51
Predajné kvóty a triky	52
Show & Tell	54
Profily	55
Darčeky pre lekárov	57

Na ceste k úspechu	59
Mosty k lekárom	60
Otázka dôvery	63
Opäť v Ríme	65

3. kapitola

Začiatky u globálneho hráča	67
Školenie á la Virapen	67
Obrat na tretiu	70
Kupovanie mienkotvorných odborníkov	72
Lekári-kúzelníci	72
Skupinová fotografia s mienkotvorcami	74

4. kapitola

Benoxaprofén – prvý trháč vyráža do boja	78
Zmena stratégie	78
Prekrútená reklama	79
Chronológia ututlaných smrteľných prípadov	83

5. kapitola

Vioxx® História sa opakuje?	87
Mýtus o znášateľnosti	88
Ponaučenie z minulosti	90

6. kapitola

Kupovanie lekárov	93
Kongresy	93
Jazzový festival Eli Lilly	95
Virapenove výstrelky alebo tok peňazí v Lilly	97

7. kapitola

Môj príbeh s liekom Prozac®	99
Trháková logika	99
Fluoxetín	99

Sérotonínová teória	100
Tuční sú vynikajúci zákazníci	100
Postup pri schvaľovaní liečiv	101
Vývoj liečiva	102
Slabiny schvaľovacieho postupu	105
Marketingová kampaň	105
Seeding trials – feeding trials	107
Schválenie alebo zamietnutie	111
V aute so Sidneyom Taurelom	111
Tlak sa stupňuje	113
Kupujem psychiatra	114
Na čo myslia psychiatri	118
Vedecké čáry-máry v hotelovej izbe	119
Dohoda o cene – Prozac®	120
Moja cena sa stáva štandardom	124
Záleží iba na cene	125

8. kapitola

Čo je „depresia“?	127
Nejasné diagnostické hranice	128
Interné memorandum	130
Účinok alebo len riziká užívania liekov?	131

9. kapitola

Protokol č. 27	135
Ukončenie protokolu	136
Zlyhanie sa neráta	136
Počet sa scvrkáva	137
Klinické skúšky – prežijú iba najsilnejší	138
Z 11 000 iba 286	139
Dĺžka liečby	139
Dlhodobé účinky	140
Novorodenci na odvykacej kúre	140

Agresívne a neúčinné	141
Je zbytočný – skutočnosť známa od roku 1984	142
Pozitívny účinok netreba	142
Depresia z antidepresív	143

10. kapitola

Obrovský sérotonínový podvod	144
------------------------------	-----

11. kapitola

Prozac® na súde	146
-----------------	-----

12. kapitola

25 000 – moja nočná mora	150
--------------------------	-----

13. kapitola

Švédsky vzor – Prozac® v Nemecku (Fluctin®)	154
Nemecký spolkový úrad pre zdravotníctvo zamietol fluoxetín	154
Zapojenie nemeckých úradov	155
Kto a s kým šiel na večeru	156
Deti a Prozac®	157

14. kapitola

Preložený do Portorika	159
Up, up and Away	159
Povýšenie do zeme Nikoho	161
Posledný rozhovor so Sidneyom Taurelom	164
Virapen verzus Lilly	167
Môj prípad na prokuratúre vo Švédsku	169
Zmena zákona vo Švédsku	169
Zákon je na vašej strane	170

15. kapitola

Inzulín – stále ten istý vzor	171
-------------------------------	-----

Čierna listina ako odporúčanie	171
Inzulín – etický štart	172
Sú ľudia lepšie prasce?	173
Hypoglykémia	174
Nedostatok liekov	174
Schvaľovanie nového inzulínu	177
Patent ženie cenu nahor	178
Bezohľadná súťaž	178
Inzulínové perá – ale nie pre chudobné krajiny	179
10 percent pre mňa	179
Dal a nedostal	180
Lacné sľuby	180

16. kapitola

Rastové hormóny a off-label marketing	182
Bez sympatií žiadny úplatok	183
Rastové hormóny a večná mladosť	183
Miliónové pokuty? Maličkosť	183
Etické štandardy?	185
Schering, Pfizer, Lilly a Co	186

17. kapitola

Hyperaktivita alebo vymyslené ochorenia	188
Reklama na chorobu	190
Dôkazné bremeno úplne naruby	191
Nejasná indikácia	192
Farmaceutické firmy určujú sociálne štandardy	194
Tlak zdola	195
Aké sú deti	196
Prototyp Heinricha Hoffmanna: Neposedný Filip	198
Malý Mikuláš, Tom, Huck a kamaráti	198
Logika poisťovacích agentov	199
Tabletka šťastia	200

Zopakuje sa história s liekom Prozac® aj v prípade prípravku Strattera®?	201
Moja sťažnosť na reklamu o ADHD	204
18. kapitola	
Depresia – národná choroba? Deti na zozname hľadaných osôb	206
Dotazník zameraný na sociálne fobie	207
Vyšachovať rodičov z hry	207
Abakadabraka... a si označený	209
V Nemecku je všetko v poriadku?	210
19. kapitola	
Zyprexa®	212
Smrť – súčasť firemného tajomstva	212
1,2 miliardy dolárov za mlčanlivosť	214
20. kapitola	
(Dez)informácie v čakárni u lekára	216
Zdravotnícky systém je chorý. Diagnóza: korupcia	218
21. kapitola	
Čo môžete urobiť vy	220
Kladte otázky – lekárovi i lekárnikovi	220
22. kapitola	
Navrhované riešenia	222
Doslov	229
Príloha	
Životopis Johna Virapena	232
Vysvetlivky výrazov použitých v knihe	234
Adresy	242
Záverečné poznámky	243

Zaujímavosťou môjho príbehu je, že jeho začiatok sa neustále mení. Tento predslov je vlastne predslovom k predslovu a mám obavy, že pri každom novom vydaní sa vždy udeje čosi nové, čosi, čo úzko súvisí s mojou minulosťou, takže pre to bude treba nájsť miesto v tejto knihe...

Moja minulosť vo farmaceutickom priemysle je totiž nanešťastie takmer strašidelným príbehom, ktorý sa sám píše neprestajne ďalej a súčasnosť ho nielenže neustále potvrdzuje, ale ma vždy znova a znova vtahuje na hraciu plochu, o ktorej som si s nádejou myslel, že som ju už naveky opustil.

Najnovší prípad: V noci 25. februára 2007 o 01:35 som podľa štatistiky programu *Word* dokončil predposlednú kapitolu k svojim memoárom. Dal som si pohárik koňaku na záver dňa a uvoľnene som sledoval, ako počítač postupne pozatváral všetky okná, až napokon ustal aj hukot ventilátora aj znenie pevného disku. V ušiach sa mi rozšumelo ticho. Vklázol som do spálne k manželke a nášmu synčekovi.

V to ráno ma z hlbokého spánku zobudil telefonát z Atlanty v USA. Prekliaty časový rozdiel! Na druhom konci linky nie je nik menej významný než Andy Vickery, jeden z najprominentnejších a najúspešnejších právnikov zapojených do procesov zameraných na účinky psychotropných látok na človeka, teda na to, čo sa zvyčajne zmestí pod nevinné označenie „nežiaduce účinky“. V mojom príbehu však toto slovné spojenie zahŕňa samovraždy, vraždy a konanie v amoku. Vickery je síce hlavička, ale na časový rozdiel medzi jeho americkou kanceláriou a mojím domom na juhu Nemecka zrejme zabudol. Prepáčil som mu to.

Andy Vickery je každopádne jedným z mála právnikov, ktorí v sporoch proti nesmierne silnej mašinérii farmaceutických

gigantov úspešne zastupujú osoby poškodené farmaceutickým priemyslom. Vickery sa o mne dozvedel na internete. Na platforme *youtube* som sa predstavil ako bývalý zamestnanec farmaceutického kolosu *Eli Lilly & Company* a oznámil, že onedlho vyjde táto kniha. Vickery okamžite vedel, kto som.

10. marca 2007 letím do Atlanty. Andy Vickery ma pozval, aby som pred súdom vypovedal ako znalec vo veci samovraždy, ktorá sa stala v USA. Obeť osobne nepoznám a nie sú mi známe ani presné okolnosti úmrtia zosnulého. Údajne si strelil guľku do hlavy. Jeho meno, Porter, počujem prvýkrát. Možno si pomyslíte: „Zvláštny svedok.“ Máte pravdu. Som totiž viac než iba svedok. Vickery má záchytné body, určité informácie dôležité pre jeho mandantku, vdovu po zosnulom Porterovi, a jej žalobu, ale žiadne dôkazy. A tu vstupujem do hry ja. Porter totiž nanajvýš ak jeden týždeň užíval *Prozac*®. Liečba ho natoľko vykoľajila, že sa mu dobrovoľná smrť zrazu javila ako jediná zmysluplná alternatíva. Pritom to bol úspešný obchodník, nepatril k ľuďom so samovraždami sklonmi. Mal osobné problémy a rozhodol sa vyhľadať lekára. Ten mu okamžite predpísal *Prozac*®. Veď viete, čosi na „zlepšenie nálady“, nič viac. Nuž, po týždni sa Porter dostal do takej „náladičky“, že sa zastrelil.

10. marec je sobota. Mám jeden deň na aklimatizáciu a v pondelok 12. marca sa to začne. Dva dni sa okolo mňa vrteli dvaja právnici môjho niekdajšieho zamestnávateľa, gigantického farmaceutického koncernu *Eli Lilly*. Ich cieľ: Zdiskreditovať ma ako človeka, a tak spochybniť aj moju svedeckú výpoveď a v najlepšom prípade ju z konania vylúčiť. Lebo to, čo viem a pod prísahou vypoviem, je poriadna bomba. Právnici ju mali zneškodniť.

Celé dva dni ma mučili detailnými otázkami týkajúcimi sa prípadov starých desať, ba niekedy aj dvadsať rokov. Pripadalo mi to ako bizarný školský test... Spomienky ma síce neklamú, ale takáto procedúra si aj tak vyžaduje pevné nervy a koncentráciu. Jeden z nich vždy na chvíľu odišiel nabok, aby kamsi zate-

lefonoval, vyžiadal si údaje, ktoré ma mali zahnať do úzkych. Nepodarilo sa im to. Takýto výsluch je síce nesmierne vyčerpávajúci, ale keď sa človek drží pravdy, napokon ho vydrží. Lži sú ako domček z karát. Zistil som to na vlastnej koži: Je celkom jedno, na akú vratkú lávku ma vyvedú, nespadnem. Dva dni so mnou bojovali, skúšali všetko možné.

Napokon, akoby mimochodom, padla kľúčová otázka, ktorá vonkoncom nebola od veci.

„Prečo to robíte, pán Virapen? Prečo sa tak intenzívne hrabete v minulosti? Prečo všetko nenecháte jednoducho tak?“

Bol som síce unavený, ale rozhodným pohybom kladiem na stôl fotku. Je na nej môj syn. „Pre toto. Ide mi o budúcnosť.“

Na okamih zavládne v nezaujato chladnej súdnej sieni ticho. Žiaden šušot. Žiadne strategické dohovory. Žiadny šuchot papierov. Na okamih nik nenahliada do spisov.

Za tie dva dni ma opäť prehrali celou mojou minulosťou ako býka v španielskej aréne. Po tejto štrapácii som bol ešte celý týždeň mentálne otupený. Vyčerpali ma, ale nezdolali. Nenašli žiadne rozpory, žiadne lži, žiadnu nepravdu. Vyhradili si síce možnosť neskoršieho opravného prostriedku proti mojej svedeckej výpovedi, aby ju nebolo možné použiť neskôr, ale napokon to nechali tak.

Moja svedecká výpoveď je platná. Andy Vickery ju použije, aby vdove po Porterovi pomohol pri žalobe proti *Eli Lilly*. Ale – ktohovie. Takéto procesy sa nezriedka zastavia v štádiu, keď farmaceutickému obrovi začne prihárať, keď ho nútia predložiť tajné spisy a k slovu sa dostávajú znalci, ktorí sa veľmi dobre vyznajú vo vnútorných záležitostiach farmaceutických gigantov. V takomto štádiu sa Goliášovi právnici zvyčajne pokúsia o všetko, len aby zastavili rozhodujúci boj pred súdom. Stiahnu sa do prítmnia neoficiálnych hotelových miestností, aby záležitosť vyrovnali mimosúdnu cestou. Keď vidia, že nemajú šancu proces vyhrať, dohodnú sa mimosúdne. (A niekedy dokonca aj

vtedy, keď by proces vyhrať mohli, ale na pretras by sa dostali veľmi nepríjemné skutočnosti!)

Ťažko nájsť žalobcu, ktorý by odolal masťným sumám, čo ponúkajú gigantické farmaceutické firmy. Preto koncerny nie sú nútené odhaliť svoje slabiny a zachovávajú čistý imidž farmaceutického priemyslu bádajúceho pre blaho ľudstva.

„Tento proces vám manžela nevráti. Je celkom jedno, ako skončí. Prosím, prijmite ako odškodné aspoň tento šek a možbyť, že jedného dňa začnete celkom odznova... život ide ďalej.“

Takto alebo voľajako podobne budú argumentovať a ak uspejú, vyjde navnivoč aj boj o pripustenie mojej svedeckej výpovede na účely procesu. Protokoly, zostrih videozáznamu mojej svedeckej výpovede, to všetko sa v takom prípade zapečatí, zmizne pod zámkom a verejnosť sa opäť raz nedozvie nič o tom, čo sa v skutočnosti deje, ako *Prozac*®, vraj liek na zlepšenie nálady, spravil z človeka smrtiaci stroj.

Naozaj nič?

Nuž, práve máte v rukách prepis výpovede, ktorú som v marci 2007 podal v Atlante. No nielen to, oveľa viac. Ak by moje pod prísahou poskytnuté svedectvo uložili ladom a hľadanie pravdy o lieku „*Prozac*® a Porterovi“ by sa zastavilo na mŕtvom bode, bol by to pre tento prípad trpký koniec. Moja výpoveď však platí aj pre celý rad ďalších prípadov. Iste si totiž spomínate, že som nepoznal podrobnosti daného prípadu, do Atlanty ma pozvali ako znalca na psychofarmaká a... na podplácanie. Význam toho, čo som tam povedal, siaha ďaleko za hranice prípadu Porter. V prípade Cho Seung Huia, ktorý v amoku strieľal na univerzite vo Virgínii, vyšlo najavo, že podstúpil psychiatrickú liečbu a ja si viem predstaviť, čo to môže znamenať. Špekuluje sa, či sa aj v tomto prípade človek nezmenil na smrtiacu zbraň práve pôsobením látok ovplyvňujúcich psychiku. Aby sa skoncovalo so špekuláciami, mali by sa na stôl vyložiť fakty a spolu s nimi aj pravda. Rovnako by však bolo treba skoncovať s mimosúdny

dohodami a predbežnými súdnymi opatreniami!

Môj let do Atlanty a ostatné aktuálne prípady na každý pád svedčia o tom, aký je môj príbeh dôležitý aj pre dnešok.

John Virapen, máj 2007

Pravdu, celú pravdu a nič iné, iba pravdu, tak nech mi Boh pomáha.

Noc čo noc sa mi pri posteli schádzajú záhadné bytosti. Niekedy do izby vklznu v skorých ranných hodinách. Búšia hlavou o stenu, žiletkami si režu ruky i krk. Zobúdzam sa zmáčaný potom. Svojím dielom som prispel k smrti ľudí a ich tieň ma teraz mátajú.

Spoluzodpovedám za smrť jedincov, ktorých som nepoznal. Nie, nezabil som ich vlastnými rukami. Naopak, fungoval som ako poddajný nástroj farmaceutického priemyslu.

„Naozaj?“ spýtate sa. „Boli ste nástrojom, pán Virapen? Iba nástrojom? Tak ako je kladivo nástrojom tesára?“

Pri tejto otázke sa pohrdlivo uskrniete. Máte pravdu. Bol som viac než iba nástroj. Lebo na rozdiel od kladiva mám slobodnú vôľu. Avšak, ruku na srdce, do akej miery je človek pri rozhodovaní slobodný? Manipulácia vôle farmaceutickým priemyslom zohráva v mojom príbehu významnú rolu. Existuje nejaký nebezpečnejší nástroj než človek, ktorému zmanipulovali vôľu?

Dnes už nie som v hre. Ako jedinec som nebol až taký dôležitý. Bol som iba pešiakom. Figúrkou. Oveľa dôležitejšie bolo, že som fungoval tak, ako chceli. Ale hra pokračuje. Tak, ako som fungoval ja, fungujú iní, a robia to, čo som robil ja. Vy ako pacient ste však v hre stále. Ste tou najdôležitejšou figúrkou. Hra je pristrihnutá presne na vaše miery. A na miery vašich detí.

Teraz namietnete, že farmaceutické koncerny predsa konajú dobro – skúmajú, snažia sa vyvinúť nové lieky, čo pomôžu ľuďom. S obľubou a nahlas to proklamujú. Vytvárajú obraz slnkom zaliatej krajiny so smejúcimi sa deťmi a tancujúcimi starcami. Ľudstvo sa usmieva. Obraz však nie je pravdivý. Žiaľ.

Sú na ňom škvrny, a to je len mierne povedané.

- Viete, že veľké farmaceutické koncerny vynakladajú každoročne 35 000 EUR na každého lekára s vlastnou praxou, aby ho motivovali predpisovať ich výrobky?
- Viete, že osoby s významným vplyvom na verejnú mienku, teda uznávaní vedci a lekári, dostávajú drahé zájazdy, dary, prípadne priamo peniaze ako úplatok za pozitívne posudky liečiv, ktorých závažné, niekedy až smrteľné nežiaduce účinky prenikli na verejnosť, len aby rozptýlili oprávnené obavy lekárov i pacientov?
- Viete, že pre celý rad nových schválených liekov existujú iba krátkodobé štúdie a nik nevie, aké sú ich účinky na pacientov pri dlhodobom alebo trvalom užívaní?
- Viete, že výskumné správy a štatistické údaje, ktoré štátne zdravotnícke úrady vyžadujú na schválenie lieku, sa tak dlho prikrášľujú, až sa z nich celkom vytratia smrteľné prípady zapríčinené daným liekom?
- Viete, že viac než 75 percent popredných vedcov pôsobiacich na poli medicíny platia farmaceutické firmy?
- Viete, že sa predávajú lieky, pri schvaľovaní ktorých zohralo svoju úlohu podplácanie?¹
- Viete, že farmaceutický priemysel si choroby vymýšľa a propaguje ich cielenými marketingovými kampaňami, len aby si rozšíril odbytisko pre svoje výrobky?
- Viete, že farmaceutický priemysel sa čoraz viac zameriava na deti?

Nie, o mnohom z uvedeného ste nemohli vedieť, lebo farmaceutický priemysel robí všetko pre to, aby tieto skutočnosti nikdy nevyplávali na povrch. A ak aj niečo nedopatrením prenikne na verejnosť, tak iba v krajnom prípade, keď sa tomu už naozaj nedá zabrániť, ako sa to stalo napríklad v roku 2006 v Londýne výrobcovi liečiv z Würzburgu *TeGenero*.² Spomínate si? „Sloní muž,“ hlásal titulok. Jednému z ľudí plniacich úlohu pokusných králikov za dve hodiny po užití novej zázračnej tab-

letky opuchla hlava do trojnásobných rozmerov. Pripomínal „slonieho muža“. V spoločnosti *TeGenero* čosi zlyhalo. Nie však v súvislosti s opuchom hlavy. To výrobcu liečiv netrápilo. Jediným problémom bol únik informácií na verejnosť. „Neskúsený zajac!“ okomentoval by som ten prípad za svojich aktívnych čias. Firma *TeGenero* nemala na výber. Vyhlásila konkurz a zahladila za sebou všetky stopy. Globálnemu hráčovi sa však čosi také nestane.

Takéto prípady sú ešte stále výnimkou. Zvykne sa tvrdiť, že osoby zaradené do procesu klinického skúšania tak či tak trpia závažnými ochoreniami, a preto sa im prisúdi vina za zlyhanie obličiek alebo úmrtie! A neustále sa zdôrazňuje veľký úžitok liekov pre hromadu iných ľudí. Moja kniha ukazuje, aké falošné sú tieto tvrdenia, ktoré farmaceutický priemysel používa na svoju obranu.

Bol som globálny hráč

Svoje tvrdenia nepredkladám z postu outsidera ani žurnalistu odhaľujúceho tajomstvá. Neukazujem morálne čistým, takpovediac sterilným prstom na zlých tam hore. Viem, o čom hovorím, lebo som sa na tom aktívne podieľal. Bol som jedným z nich.

Od roku 1968 som pracoval pre farmaceutický priemysel. Začal som ako nevýznamný *obchodný zástupca*, čo je oficiálne označenie človeka, ktorý u lekárov leští kľučky. Vypracoval som sa nahor. Na každom stupni kariérneho rebríčka je zamestnanec v neistote, v ktorej ho nechávajú nadriadení. Keďže som neustále stúpал nahor, získaval som čoraz viac informácií a sám som sa stával páchatelom. Pracoval som pritom pre rôzne firmy. Z jednej som odišiel len preto, aby som začal v inej na vyššom

postavení. Nahor som stúpал rýchlo. Spoznal som zvnútra niekoľko nadnárodných koncernov, globálnych hráčov, napríklad *Novo Nordisk*, a vo Švédsku som sa stal riaditeľom pre inú spoločnosť, *Eli Lilly & Company*.

Čo sa týka sortimentu výrobkov, raz išlo o zázračnú tabletku proti artritíde, inokedy o podvod s humánnym inzulínom, ale aj o omladzovacie kúry (rastové hormóny) a napokon o nový rad tabletiiek na psychologické poruchy (SSRI), o ktorých sa nesprávne hovorí aj ako o látkach na zlepšenie nálady. Tieto liečivá sú však všetko iné, len nie prostriedky na zlepšenie nálady. Doženu človeka k samovražde alebo k vražde. Sú nebezpečné, nie sú však určené na liečenie ojedinelých chorôb, naopak. Jeden jediný liek z tejto skupiny liekov dokáže vygenerovať obrat až niekoľko miliárd eur. Za rok! Každý rok!

Zvláštny marketing a úplatkárstvo

Pre tieto nebezpečné a rozšírené produkty som vymýšľal a viedol marketingové kampane. Marketing pritom zahŕňa celú škálu krokov, od drahých maličkostí pre lekárov, cez zájazdy pre osoby ovplyvňujúce verejnú mienku, finančné prostriedky na kúpené články vo vedeckých odborných časopisoch, prípravu a realizáciu vedeckých kongresov až po návštevu nevestincov pre manažérov vyžadujúcich mimoriadnu starostlivosť.

Do môjho smutného repertoáru patrilo v neposlednom rade aj podplácanie úradov. Jeden takýto prípad ma mimoriadne rozrušil. Mal totiž nezvyčajné dôsledky. Išlo o podplatenie nezávislého znalca pracujúceho pre zdravotnícky úrad.

Skutočnosť, že som ochotne spolupracoval, ma dnes nesmierne ťaží. Od strachu prepotené pyžamá ma ženú spoznávať samého seba. Bol som sviňa. Podporoval som schválenie liekov, hoci som vedel, že ľuďom škodia.

Teraz mám 64 rokov a žijem v Nemecku. V Švábsku. Som ženatý a mám malého syna. Je pre mňa tou najdrahšou bytosťou na svete. A farmaceutický priemysel neustále hľadá nové, lukratívne trhy. Začína sa zameriavať na deti. Bojím sa.

Nie svojich bývalých šéfov, i keď viem, že iní, ktorí si ako ja pustili jazyk na špacír, tým ohrozili vlastný život. Farmaceutická lobby je veľmi mocná. Votrie sa do priazne politikov a sudcov a vydiera celú vládu. Vyhráža sa stiahnutím investícií alebo zrušením pobočiek, teda znížením počtu pracovných miest, a predstavitelia štátu okamžite skrotnú. Padli už aj posledné zábrany. Vplyv farmaceutického priemyslu nie je veľmi na očiach.

Asi pred rokom som telefonoval s lektorkou známeho nemeckého vydavateľstva zameriavajúceho sa na vedecké publikácie. Prejavila veľký záujem o môj príbeh, o túto knihu. Musí to vyjsť na svetlo božie, tvrdila, treba o tom konečne informovať verejnosť. Od nadšenia celá horela.

Povedal som: „Dobre, tak tú knihu vydajte.“

Srdečne sa rozosmiala a povedala: „Nemožné, veď vydavateľstvo žije práve z reklamy farmaceutických spoločností. Vydávame štandardné diela týkajúce sa lekárskej praxe.“ Tá dáma ma však požiadala, aby som na jej súkromnú adresu bezpodmienečne zaslal jeden exemplár, keby niekto niekedy knihu predsa len vydal. Túžila byť jednou z prvých, komu sa dostane do rúk a bude mať možnosť si ju prečítať.

Istého muža, volal sa Alfredo Pequito³, za zverejnenie nepríjemných informácií o farmaceutickom priemysle prepadli a dobodali nožom. Lekári mu museli ošetriť 70 bodných rán. Tento prípad sa nestal, ako by ste sa azda mohli domnievať, v niektorej z krajín tretieho sveta alebo v Los Angeles a nestal sa ani v minulých storočiach, za čias Divokého západu. Nie, zaútočili naňho medzi nami, dnes, v civilizovanom svete, a to aj napriek silnej osobnej ochranke. Uvedený muž pracoval v Portugalsku pre nemecký koncern *BAYER* ako obchodný zástupca, teda na rovnakom stupni hierarchie, na akom som začínal asi

pred tridsiatimi rokmi. Patril k ľuďom, ktorí neustále behajú za lekármi a ponúkajú im zadarmo vzorky, bonboniéry alebo čosi viac.

Moja minulosť a synova budúcnosť

Takéto prípady mi nenaháňajú strach. Nie. Bojím sa však, že by sa z môjho syna mohol stať človek, akého farmaceutický priemysel miluje: ochotný pojedať tabletiiek a liekov na vymyslené i vsugerované ochorenia. Cena je all inclusive – zahŕňa aj smrteľné nežiaduce účinky. Farmaceutický priemysel mení zmýšľanie človeka budúcich generácií.

Nie, nerobím paniku. Už sa to začalo. Počuli ste o ADHD? Nie? Hyperkinetická porucha aktivity a pozornosti. Ľudovo sa tomu hovorí *detská hyperaktivita* alebo *neposedné deti*. Ide o deti, ktoré nevedia obsedieť, skáču človeku do reči a vyrušujú počas vyučovania, jednoducho deti, ktoré sa nedokážu prispôbiť. Podľa farmaceutického priemyslu trpia závažným ochorením, ADHD. Samozrejme, že naň existujú lieky. Inak by sa predsa ochorenie v takom rozsahu a tak agresívne nepropagovalo. Jedným zo známejších liekov je *Ritalin*®. Novší produkt atomoxetín (*Strattera*®) pochádza z firmy, pre ktorú som celé roky pracoval, *Eli Lilly & Company*. Nikto však ešte nevie, aké vývojové poruchy a dlhodobé škody *Strattera*® spôsobuje, no napriek tomu sa vraj denne predpisuje tisícom údajne hyperaktívnych detí.

O to sa stará farmaceutický priemysel. Kedysi som sa o to staral aj ja. Nie v prípade výrobku *Strattera*®, ale v prípade lieku fluoxetín (*Prozac*®), predchodcu prípravku *Strattera*®. A od tohto roku možno *Prozac*® v Nemecku predpísať dokonca aj deťom (v Nemecku sa výrobok predáva pod označením *Fluctin*®). V odbornom žargóne sa hovorí o *line-extension*. Ak je niektorý segment trhu už celkom vyčerpaný, treba sa zamerať

na ďalší. Aj deti sú len segmentom trhu. Teraz by mali hltáť *Prozac*[®]. Liek, čo spôsobuje stratu radosti zo života a vyvoláva agresivitu. Liek, čo by vôbec nemali schváliť. Ale schvália. A ja viem, ako sa to dá zariadiť.

Prosím, nechápte ma nesprávne: Maximalizácia obratu nie je nič zlého a ja by som bol tým posledným, kto by kapitalizmus obviňoval zo špinavého obchodovania so zdravím, o čom píšem v tejto knihe. Nech sa na zisk pre mňa za mňa zameriavajú pri predaji áut, skrutiek alebo jogurtov. V mojom príbehu však ide o telesné i duševné zdravie ľudí, s narušením ktorého farmaceutický priemysel vedome ráta, aby generoval zisky a ešte väčšie zisky. Skryté umieranie, nepozorovaná smrť.

Keď autu nefungujú brzdy, alebo keď mu fungujú iba pri každom druhom zatlačení brzdového pedála, prípadne mu pri rýchlosti vyššej ako 60 km/h vypadáva z rámu čelné sklo, alebo má nesprávne vyvedený výfuk, takže spaliny sa dostávajú do kabíny auta, nedostane sa vôbec na trh, zatiaľ čo lieky s porovnateľnými nedostatkami áno. Ako je to možné? Prečo sú spotrebitelia lepšie chránení proti fušerskej práci na autách ako proti fušerom ohrozujúcim ich telo, zdravie či dokonca život?

Samozrejme, že farmaceutický priemysel ako taký nie je zlý. Neprislúcha mi vynášať súdy, lebo nepoznám všetky spoločnosti. Hľadanie skutočne eticky bezúhonných firiem by však mohlo byť príslovečným hľadaním ihly v kope sena. Kedysi farmakológovia začínali inak. Boli dodávateľmi pre medicínu. Ak ich vtedy pri bádaní motivovala snaha nájsť liek na určitú chorobu, tak dnes ich správanie diktuje obrat. Otázka znie: Ktorá účinná látka prinesie viac peňazí? Pretože nové účinné látky sa predsa môžu predávať za vyššie ceny. Či sú tieto lieky účinné, či nenapáchajú viac škody ako prinesú úžitku, to nikoho netrápi.